

Kuulamise kunst teeb linnahallist iidse templi

Berliinis sai ühendada kõrvaklapid hoone seinaga, et kuulata maja hääli.

Kunstiüritus «Tuned City» muudab helid nähtavaks ning saadab huvilised kaardi järgi linna hääli avastama.

Oliver Õunmaa

Praegu käivad «Tuned City»-nimelise Euroopa kultuuripealinna kunstisündmuse ettevalmistused. Põnevaks teeb tähtsust, et see ei ole kunsti, mida saab vaadata. Tegemist on helikunstiga ja seda peab kuulama.

«Tuned City» tegeleb arhitektuuri ja heli seoste uurimisega.

Ühe korraldaja, ameerika helikunstnik Derek Holzeri sõnul valmib parasjagu programm, et mis juulis toimuma hakkab. «Võtame ühendust mitmete kunstnike ja muude elualade inimestega ning kavandame töötubasid. Tahame kaasata nii õppejõude, tudengeid kui inimesi tänavalt.»

4.–11. juulini korraldab «Tuned City» loenguid, performance'eid, sümposiume, helijalutuskäike, demonstratsioone ja töötubasid üle linna. Eesmärk on kasvõi avastada linna helilisi maamärke.

«Näiteks võiks korraldada retki Patarei vanglasse ja kuulata, kui palju põnevaid heliefekte sealt leida võib,» pakkus Holzer. «Kuna kultuuripealinn soovib ühendada rohkem merd ja kesklinna, mõlesime, et tekitaks kesklinnast mere ni heliliste maamärkide raja. Kasutaksime selleks ehitisi, mida on kerge leida, ja valiksime inimesed, kes aitavad helisid tähele panna.»

Linnahall kui Chichen Itza

Üks heliline maamärk võiks olla linnahall.

«Käteplaksu kaja kõlab selle treppidelt igas kohas isemoodi tagasi. Osades kohtades tundub kaja tulevat lähemale ja teises kohas kuuleb seda hoopis selja tagant.»

Võrdluseks tõi Holzer iidete maiade Chichen Itza templi. «Ei tea, kas maiad mõistsid juba helidisaini või on tegemist kokkusattumusega, aga kui seista täpselt templi treppiasemete ees ja käsi plaksutada, siis plagina kaja kostab nagu ühe linna hääli, kes seal lähedal džunglis elab.»

Linnahall on sellele templile sarnasem ehitis Tallinnas. Ei tea muidugi, kas on olemas mõni selline Eesti linn, kes samasugust hääli teeb nagu linnahalli treppide kaja.»

Teine helikunstnik, kes Tallinnas «Tuned City» korraldab, on arhitekt ja helikunstnik John Grzinich.

«Tahaks siinsetel üritustel kasutada võimalikult palju avalikke kohti, et helikunst ja üritused jõuaksid rahvani,» seletas Grzinich.

«Kultuuripealinna külaliste jaoks võiks põhiküsimus olla ka see, milliseid helisid Tallinn tekitab ehk milliste helide järgi saab aru, et tegu on just Tallinnaga. Selle avastamiseks teeme väikese uurimustöö ning tulemuse põhjal koostame trükitud kaardi. Huviline saab minna seal märgitud paikadesse, tutvuda nendega ja linna kuulata. Kaart võiks valmis olla kuu aega enne Tuned City toimumist.»

Tallinna helikaardi väljatöötamise kallal töötaksid korraga antropoloogid, arhitektid, urbanistid ja kunstnikud, kes uurivad linna kohtade, liikumiste ja kultuurielu helisid, mida oleks kuulamissoovitusena hea kaardile kanda.

Kaarti jagatakse tasuta «Tuned City» sündmusel ja kogu kultuuripealinna aasta jooksul.

Iga rahvus kuuleb isemoodi

«Eri kultuuridest inimesed kuulevad ja kirjeldavad samu helisid erinevalt, põnev ongi teada saada, kuidas,» lausus Grzinich. «Inimesi mõjutab keskkond, kus nad elavad. Seepärast teemegi koostööd ka antropoloogia tudengitega.»

Veel võiks Grzinichi arvates korraldada helide kaardistamise töötubasid ning kuulamise ja salvestamise harjutusi.

«Näiteks võiksid inimesed helid kirja panna,» ütles Grzinich. «Koostada ainult kuulmise järgi nimekirja helidest, mida nad kuulevad, ning kirjeldada oma tundeid, mida üks või teine heli tekitab.»

«Seda kuidas helid inimesi mõjutavad, on oluline arvestada ka näiteks linnaplaneerimisel ja hoonete loomisel,» lisas Holzer.

«Tuned City Tallinn» on üles ehitatud ideedele, mida katsetati 2008. aasta suvel Berliinis.

Päeval loengud, öhtul katsed

«Mitme kuraatori ja arhitektiga koos panime kokku projekti, mis pidi avastama helide ja ruumi suhteid eri paikades üle linna,» rääkis Holzer. «Päeval toimusid loengud ning öhtul kunstietendused ja installatsioonid, mis pidid räägitut illustreerima. Loodame seda juulis Tallinnas korraldada. Tahame kutsuda õppejõudusid ruumi ja heli suhtest rääkima.»

Taiesidee endiselt salapolitseit

Berliinis tegid helikunstnikud koostööd ka arhitektidega, et nii arhitektuuri kui helikunsti rikastada.

«Arhitekt Arno Brandlhuber ostis Berliinis aastasid tühjal seisnud krundi, et ehitada sinna oma

«Eesmärk on välja selgitada helid, mille järgi saaks aru, et tegu on just Tallinnaga.»

suudio ja korteritega maja,» kirjeldas Holzer.

«Ameerika kunstnik Mark Bain otsustas mängida natukene Stasi ehk Ida-Saksa salapolitseit ajalooa. Paljudes hoonetes olid Ida-Berliinis ju kunagi «lutikad», millega inimesi pealt kuulati. Bain paigaldas hoonesse sensorid, mis tunnetavad iga tugevamat vibratsiooni. Hoone tänavapoolsesse seinale pani ta pistikupesade kuhu

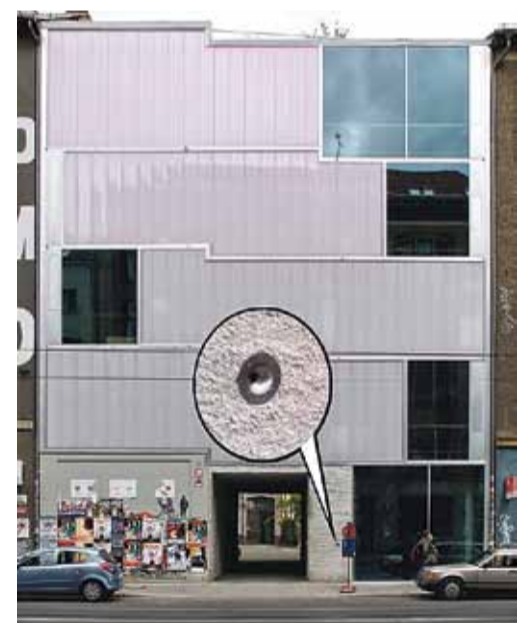
Derek Holzer korraldab praegu kunstiülikooli tudengitele töötube, kus uuritakse, kuidas heli ruumides käitub. Ülesanne on muuta iga tudeng tähelepanelikumaks kuulajaks, et ta avastaks, kui palju ja kuidas heli inimest mõjutab.

Foto: Stanislav Moshkov

Käteplaksu maiade templile sarnaneva Tallinna Linnahalli treppidelt vastu kajamas.

Foto: «Tuned City»

Pealt kuulatav maja Berliinis pistikupesaga seinas.

Foto: «Tuned City»

iga soovija võis pista oma kõrvaklapide otsa ja maja hääli kuulata.

Maja hääli teevad näiteks lift ja veetorud, otse maja alt jookseb metrooliin.

Majast on kosta kõnekõmin, kuid samas pole karta, et kedagi pealt kuulata saaks. Muidu on hoonest tänaval kõndijale näha vaid fassaad, kuid selline süsteem muudab maja otsekui läbipaistvaks, sest aitab kuulata, mis toimub sügaval maja sees, aita kuulda, kuidas maja oma elu elab.»

Jaapani vanema generatsiooni helikunstnik Akio Suzuki valis välja põnevate helidega paigaldatud Berliinis ja joonistas sinna sillutisele jalajäljed, mis meenutasid ühtlasi kõrvu.

«Nii märkis ta üle linna ära kohad, kus inimesed võiksid hetkeks peatuda ja konkreetset paika

kuulata,» ütles Holzer. «Kokkuvõtteks võib öelda, et sündmusterohke Berliini elanikud võtsid selle hästi vastu.»

John Grzinichi sõnul mõtestab helikunsti maailm praegu lahti samu probleeme, mida fotograafia 50 aastat tagasi – milleks helikunsti vaja on ning kuidas seda publikule esitada.

Mitte midagi tegemise kunst

«Inimesed on tihti imestunud, mida on helides põnevad leida, et nendega nii pühendunult tegeleda võiks,» rääkis Grzinich.

«Töötuppa tulnud inimeste jaoks muutub kõik huvitavaks. Meie jaoks on üks põhjus helidega tegelemiseks see, et niisuguse kunsti jaoks pole peaaegu midagi vaja.»

Tegelikult peaks lihtsalt lõpetama

hetkeks tegevuse, et kuulata, mis ümberingimise toimub.»

Tallinn on Grzinichi arvates kontrastiderikas linn.

«Siin on suure liiklusega väga mürarikad tänavad, näiteks Narva maantee, kus on raske kaaslasega rääkida,» lausus Grzinich.

«Ühe tänava kaugusel on aga juba täiesti vaikne. Helikaardist võiks ka selleks kasu olla, et jalutaja saaks valida vaiksema kõrvaltänava.»

Kuna tallinlased ise tunnevad oma kodulinna kõige paremini, kutsus Grzinich kaardistamiseks elanikke huvitava helidega paikades teada andma.

«Tore oleks muidugi ükspäev avastada, et hulk inimesi on kogunenud meie idee järgi linnahalli treppide juurde käsi plaksutama,» lisas Grzinich.

Sündmuse korraldajatega saab ühendust võtta tc@tunedcity.de.

Rohkem infot «Tuned City» kohta saab ürituse kodulehelt <http://www.tunedcity.net> ja helikaardi kohta <http://tallinsoundmap.wordpress.com>

Heli valatakse betooni

«Tuned City» raames valmib idee autori Lukas Kühne ja arhitekt Rosario Nuini käe all lauluväljakul skulptuuri moodi betoonist hoone «Chromatic». Kui keegi sellesse lauldes siseneb, teeb iga ruum eri kõrgusega hääli. Skulptuur muudab kromaatilise heliredeli nähtavaks ning selles kõndimine kujutab retke läbi kaheteistkümneme oktaavi fa-st mi-ni.